

O problemach Marii Skłodowskiej-Curie w świecie nauki – rozważania Andrzeja Hennela

Prawdą jest, że Maria Skłodowska-Curie była jedną z pierwszych w historii nauki wybitnych badaczek – fizyków. W konsekwencji jej wkroczenie do czysto męskiego świata było wówczas dla wielu zaskoczeniem i wywołało szereg prób blokowania jej działalności. Pierwszą barierą, z którą się zetknęła, była kwestia podjęcia studiów. Urodzona w 1867 r. Maria nie mogła studiować ani na Uniwersytecie Jagiellońskim, który zaczął przyjmować kobiety w 1894 r., ani na Uniwersytecie Warszawskim, który czekał z tym do 1915 r. [...]

Maria wraz siostrą Bronisławą zdecydowały się na studia w Paryżu, gdzie Sorbona przyjmowała kobiety od 1867 r. [...] Maria w 1891 r. przyjechała do Paryża. W 1893 r. otrzymała licencjat z fizyki z pierwszą lokatą, a w 1894 r. licencjat z matematyki z drugą lokatą. [...] w 1895 r. została żoną Piotra. [...]

Maria Skłodowska-Curie [...] po urodzeniu córki Ireny postanawia w 1898 r. zająć się tym tajemniczym promieniowaniem¹. Znajduje istotne różnice pomiędzy świeceniem różnych minerałów uranu i toru. Nazywa to zjawisko [...] radioaktywnością lub promieniotwórczością. Piotr, który jest doktorem fizyki, zostawia swoje badania i dołącza do Marii. [...] Głównym problemem okazuje się wyodrębnienie z ton rudy uranowej przywożonej do laboratorium państwa Curie miligramów prawdziwego źródła świecenia. [...] Dzięki temu w lipcu 1898 r. małżonkowie ogłaszają odkrycie nowego pierwiastka chemicznego – polonu, a w grudniu tegoż roku kolejnego pierwiastka – radu. 12 czerwca 1903 r. odbyła się na Sorbonie publiczna obrona pracy doktorskiej Marii Skłodowskiej-Curie pt. „Badanie ciał radioaktywnych”. Był to pierwszy doktorat kobiety z fizyki w historii Francji. [...] Komisja oceniająca doktorat stwierdza, że „przedstawione wyniki stanowią największy naukowy wkład kiedykolwiek wniesiony przez pracę doktorską”.

Sukcesy Piotra i Marii doprowadziły do pojawienia się nominacji do świeżo ufundowanej Nagrody Nobla. [...] W 1902 r. Jean Gaston Darboux, wybitny matematyk francuski, profesor Sorbony i członek Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk, nominował do nagrody z fizyki Becquerela i państwo Curie. Podobnie niemiecki fizyk Emil Gabriel Warburg, profesor uniwersytetu w Berlinie, również nominował Becquerela i małżonków Curie. I wreszcie jako trzeci fizyk francuski Éleuthère Elias Mascart, profesor Collège de France i członek Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk, nominował samego Piotra Curie. Ostatecznie nagrodę z fizyki w 1902 r. otrzymali dwaj Holendrzy [...]. W kolejnym roku czterej Francuzi postanowili wyeliminować Marię Skłodowską-Curie. Dwaj z nich to Jean Gaston Darboux, który zapomniał

o wcześniejszym nominowaniu Marii, oraz Éleuthère Eliaz Mascart [...]. Dołączyli do nich promotor doktoratu Marii Gabriel Jonasz Lippmann oraz profesor Sorbony Jules Henri Poincaré wybitny matematyk i astronom. Czterej naukowcy napisali wspólny list nominacyjny wychwalający Piotra Curie i Becquerela. Całkowicie pominęli udział Marii. [...] Francuski spisak miał szanse powodzenia, ale informacja z Komitetu Noblowskiego szczęśliwie trafiła do Piotra Curie, który napisał list wyjaśniający, że małżonkowie pracowali wspólnie. [...] Ostatecznie państwo Curie i Becquerel Nagrodę Nobla z fizyki w 1903 r. otrzymali. [...]

[...] w 1911 r., gdy zwolniło się miejsce w Akademii Nauk [...], Maria zgłosiła swoją kandydaturę [...]. Część członków Akademii Nauk po prostu nie życzyła sobie kobiety w swoim gronie. W tej sytuacji aż dziw, że przegrała tylko jednym głosem. Po tym głosowaniu Akademia podjęła stosunkiem głosów 92 do 56 decyzję o zakazie przyjmowania kobiet. [...]

Natomiast bez zgłaszania swojej kandydatury Maria Skłodowska-Curie została jako pierwsza kobieta wybrana do francuskiej Académie Nationale de Médecine w lutym 1922 r.

¹ tajemnicze promieniowanie – mowa o promieniowaniu rudy uranu, nad którym badania porzucił Antoine Henri Becquerel (czyt. ontłan ąri bekerel)

² Jean Gaston Darboux (czyt. żan gastą darbu)

³ Éleuthère Eliaz Mascart (czyt. eluter maskar)

⁴ Collège de France (czyt. koleż de frąs)

⁵ Jules Henri Poincaré (czyt. żil ąri płəkare)

⁶ Académie Nationale de Médecine (czyt. akademi nasjonal de meds-in)

A. Hennel, *Problemy z Nagrodami Nobla dla Marii Skłodowskiej-Curie*,
[w:] *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX w: stan badań i perspektywy*,
pod red. M. Dajnowicz i A. Miodowskiego, Białystok: Wyd. Uniwersytetu
w Białymstoku, 2020, s. 478–482.

Praca z materiałem

- 1.** Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, zbierz informacje i sporządź krótką notatkę o Andrzeju Hennelu.
- 2.** Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, zbierz informacje i przygotuj krótką notatkę o Piotrze Curie.
- 3.** Wyjaśnij, na czym polegały problemy Marii Skłodowskiej-Curie w świecie nauki, oraz podaj ich przyczyny.
- 4.** Rozstrzygnij, czy słuszne jest stwierdzenie, że Maria Skłodowska-Curie przetarła kobietom szlak w świecie nauki. Uzasadnij odpowiedź.